

"BO'LAJAK TARIX FANI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK MEKANIZMLARI"

Sh.E.Yusupova¹

Mas'ul muallif: Yusupova Shahnoza Erkinjon qizi, Axborot texnologiyalari va menejment universiteti assistent o'qituvchi, orcid: 0009-0000-2196-6283.

e-mail: E-mail: shahnoza.erkinjonova.1993@gmail.com

Accepted: 11 Avgust 2026
Published: 11 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Yusupova, S. E. "BO'LAJAK TARIX FANI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK MEKANIZMLARI" / S. E. Yusupova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 7, № 2. — B. 219–222.

1. Axborot texnologiyalari va menejment universiteti assistent o'qituvchi, orcid: 0009-0000-2196-6283,

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlari tahlil qilingan. Zamonaviy pedagogik ta'lim sharoitida tarix o'qituvchisining kasbiy kompetentligi nafaqat fanga oid bilim va metodik tayyorgarlik, balki ijtimoiy-emotsional kompetentlik, kasbiy identifikatsiya, refleksiv qobiliyat, hamkorlik madaniyati va o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalari bilan ham belgilanishi asoslab berilgan. Tadqiqotda nazariy tahlil, qiyosiy yondashuv, ilmiy manbalarni umumlashtirish va tizimli tahlil metodlaridan foydalanildi. Natijalar bo'lajak tarix o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirishda ijtimoiy-psixologik mexanizmlarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetentlik, tarix o'qituvchisi, ijtimoiy-psixologik mexanizmlar, kasbiy identifikatsiya, ijtimoiy-emotsional kompetentlik, refleksiya, tarixiy tafakkur.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИСТОРИИ

Аннотация. В статье рассматриваются социально-психологические механизмы развития профессиональной компетентности будущих учителей истории. Обосновано, что профессиональная компетентность современного учителя истории определяется не только предметными знаниями и методической подготовкой, но и социально-эмоциональной компетентностью, профессиональной идентичностью, рефлексией, культурой сотрудничества и навыками саморегуляции. В исследовании использованы методы теоретического анализа, сравнительного подхода, систематизации научных источников и системного анализа. Полученные результаты подтверждают необходимость интеграции социально-психологических механизмов в процесс профессиональной подготовки будущих педагогов.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, учитель истории, социально-психологические механизмы, профессиональная идентичность, социально-эмоциональная компетентность, рефлексия, историческое мышление.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL MECHANISMS FOR DEVELOPING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF PRE-SERVICE HISTORY TEACHERS

Abstract. This article examines the socio-psychological mechanisms for developing the professional competence of prospective history teachers. It argues that the professional competence of a modern history teacher is determined not only by disciplinary knowledge and pedagogical skills but also by social-emotional competence, professional identity, reflective capacity, collaborative culture, and self-regulation skills. The study employs theoretical analysis, comparative analysis, synthesis of scientific literature, and a systems approach. The findings indicate that integrating socio-psychological mechanisms into teacher education significantly contributes to the professional competence of future history teachers.

Keywords: professional competence, history teacher, socio-psychological mechanisms, professional identity, social-emotional competence, reflection, historical thinking.

Mavzuning dolzarbligi. Jahon ta'lim tizimida pedagog kadrlarni kompetentsiyaviy yondashuv asosida tayyorlash ustuvor vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ta'lim mazmunining yangilanishi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi va globallashuv jarayonlari o'qituvchilardan yuqori kasbiy mahorat, mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik va psixologik barqarorlikni talab qilmoqda. Bu talablar tarix fani o'qituvchilariga ham to'liq taalluqlidir. Tarix o'qituvchisi faqat tarixiy voqealarni bayon etuvchi emas, balki o'quvchilarda tarixiy tafakkurni, fuqarolik pozitsiyasini, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatni shakllantiruvchi pedagog hisoblanadi. Shuning uchun uning kasbiy kompetentligi predmetga oid bilimlar bilan cheklanmasdan, ijtimoiy-psixologik kompetentsiyalar, kommunikativ madaniyat, emotsional intellekt, refleksiv fikrlash va

hamkorlik ko'nikmalari bilan ham belgilanadi. So'nggi yillarda pedagogik psixologiya, kompetentsiyaviy yondashuv va ijtimoiy-emotsional ta'lim sohalarida ushbu yo'nalishda qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, aynan bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlarini kompleks ravishda o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlar etarli emas. Bu esa mazkur mavzuning ilmiy va amaliy jihatdan dolzarbligini belgilaydi.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida tarix o'qituvchisining kasbiy faoliyati an'anaviy bilimlarni etkazish vazifasidan ancha kengaygan. Bugungi kunda u o'quvchilarda tarixiy manbalarni tanqidiy tahlil qilish, voqealar o'rtasidagi sabab-oqibat bog'lanishlarini aniqlash, dalillarga asoslangan xulosa chiqarish va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Bu esa bo'lajak tarix o'qituvchilaridan chuqur fanga oid bilimlar bilan bir qatorda yuqori darajadagi ijtimoiy-psixologik kompetentsiyalarni ham talab etadi.

Kasbiy kompetentlik shaxsning bilim, ko'nikma, malaka, qadriyatlar va shaxsiy sifatlarining integratsiyalashgan tizimi bo'lib, pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlaydi. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak tarix o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishida kasbiy identifikatsiya, ijtimoiy-emotsional kompetentlik, o'zini o'zi boshqarish, refleksiv fikrlash va kasbiy hamkorlik muhim ijtimoiy-psixologik mexanizmlar sifatida namoyon bo'ladi.

Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kasbiy kompetentlikning barqaror shakllanishi faqat nazariy tayyorgarlik orqali emas, balki tarixchilar va pedagoglar hamkorligiga asoslangan amaliy faoliyat, muntazam refleksiya, fikr-mulohazaga ochiqlik hamda ijtimoiy-emotsional rivojlanish orqali ta'minlanadi. Shu munosabat bilan pedagogika oliy ta'lim muassasalarida tarix o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida mazkur mexanizmlarni ta'lim mazmuniga integratsiya qilish muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik mexanizmlarni aniqlash, ularning nazariy asoslarini tahlil qilish hamda pedagogik ta'lim jarayonida qo'llashga doir ilmiy asoslangan tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

Jahon ta'lim tizimida pedagog kadrlarni kompetentsiyaviy yondashuv asosida tayyorlash ustuvor vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ta'lim mazmunining yangilanishi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi va globalashuv jarayonlari o'qituvchilardan yuqori kasbiy mahorat, mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik va psixologik barqarorlikni talab qilmoqda. Bu talablar tarix fani o'qituvchilariga ham to'liq taalluqlidir.

Tarix o'qituvchisi faqat tarixiy voqealarni bayon etuvchi emas, balki o'quvchilarda tarixiy tafakkurni, fuqarolik pozitsiyasini, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatni shakllantiruvchi pedagog hisoblanadi. Shuning uchun uning kasbiy kompetentligi predmetga oid bilimlar bilan cheklanmasdan, ijtimoiy-psixologik kompetentsiyalar, kommunikativ madaniyat, emotsional intellekt, refleksiv fikrlash va hamkorlik ko'nikmalari bilan ham belgilanadi.

So'nggi yillarda pedagogik psixologiya, kompetentsiyaviy yondashuv va ijtimoiy-emotsional ta'lim sohalarida ushbu yo'nalishda qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, aynan bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlarini kompleks ravishda o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlar etarli emas. Bu esa mazkur mavzuning ilmiy va amaliy jihatdan dolzarbligini belgilaydi.

Adabiyotlar tahlili. Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda pedagogika, psixologiya va tarix ta'limi sohalarida faol tadqiq etilayotgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kasbiy kompetentlikning shakllanishi faqat fanga oid bilimlarni o'zlashtirish bilan emas, balki ijtimoiy-psixologik omillar, shaxsiy rivojlanish, kasbiy identifikatsiya va hamkorlik muhitining o'zaro ta'siri bilan ham belgilanadi.

Xorijiy tadqiqotlarda kasbiy kompetentlik ko'p qirrali integrativ tuzilma sifatida talqin qilinadi. Xususan, L.S.Vigotskiy ijtimoiy-madaniy nazariyasida shaxs rivojlanishi ijtimoiy hamkorlik va muloqot orqali amalga oshirishini asoslab bergan. Uning fikricha, ta'lim jarayonida bilimlar tayyor holda o'zlashtirilmaydi, balki hamkorlikdagi faoliyat orqali shakllanadi. Bu g'oya bo'lajak tarix o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlar, pedagogik amaliyot va jamoaviy faoliyatning muhimligini ko'rsatadi.

A.Banduraning ijtimoiy o'rganish nazariyasi kasbiy rivojlanishning yana bir muhim jihatini yoritadi. Olim insonning bilim va kasbiy ko'nikmalarni kuzatish, modellashtirish va ijtimoiy muhit bilan o'zaro ta'sir orqali egallashini ta'kidlaydi. Bo'lajak tarix o'qituvchilari uchun bu jarayon tajribali pedagoglar faoliyatini kuzatish, mikrolim mashg'ulotlari va pedagogik amaliyot orqali namoyon bo'ladi.

Kasbiy refleksiya masalasi D.Shyon ishlarida keng yoritilgan. Uning «refleksiv amaliyot» kontseptsiyasiga ko'ra, pedagog o'z faoliyatini muntazam tahlil qilishi, xatolarini baholashi va ulardan keyingi faoliyatini takomillashtirish uchun foydalanishi lozim. Zamonaviy pedagogik ta'limda refleksiv qobiliyat kasbiy kompetentlikning muhim mezonlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Tarix ta'limi sohasida olib borilgan xalqaro tadqiqotlar tarix o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida tarixchilar va pedagoglar hamkorligining ahamiyatini alohida ta'kidlaydi. Bu yondashuvga ko'ra, talabalar nafaqat tarixiy bilimlarni egallaydilar, balki tarixiy manbalarni tahlil qilish, dalillarni solishtirish, tarixiy argumentatsiya va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Shu tariqa «tarixni bilish» emas, balki «tarix bilan ishlash» kompetentsiyasi shakllanadi.

So'nggi yillarda ijtimoiy-emotsional kompetentlik (Social-Emotional Competence) bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ham katta ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqotchilarning fikricha, o'qituvchining o'z ijtimoiy-emotsional qobiliyatlariga bo'lgan ishonchi uning kasbiy samaradorligi, stressga bardoshlilik, sinfdagi psixologik muhitni boshqarishi hamda o'quvchilar bilan konstruktiv munosabatlar o'rnatishiga bevosita ta'sir qiladi. Shuning uchun pedagogik ta'lim jarayonida

ijtimoiy-emotsional kompetentlikni maqsadli rivojlantirish zarur hisoblanadi.

Pedagogik faoliyatda fikr-mulohaza (feedback) madaniyati ham muhim ijtimoiy-psixologik mexanizm sifatida qaraladi. Xorijiy tadqiqotlarda fikr-mulohazalarni qabul qilish va ular asosida kasbiy faoliyatni takomillashtirish pedagogning professional o'sishida asosiy omillardan biri ekanligi ta'kidlangan. Video-tahlil, portfolio, hamkasblar bahosi va ustozlar maslahatlari refleksiv kompetentlikni rivojlantirishning samarali vositalari sifatida baholanadi.

Mahalliy olimlar tomonidan ham kasbiy kompetentlik masalasi keng o'rganilgan. N.A.Muslimov, R.J.Ishmuhamedov, U.N.Tolipov, M.Ochilov va boshqa tadqiqotchilar kompetentsiyaviy yondashuv, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish bo'yicha muhim ilmiy xulosalarni ilgari surganlar. Ularning ishlarida pedagogning mustaqil fikrlashi, kasbiy motivatsiyasi, innovatsion faolligi va kommunikativ madaniyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan.

Biroq tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlarning aksariyati umumiy pedagogik kompetentlik yoki innovatsion texnologiyalarga bag'ishlangan bo'lib, aynan bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini ijtimoiy-psixologik mexanizmlar asosida rivojlantirish masalasi etarli darajada kompleks o'rganilmagan. Shuningdek, tarix ta'limida kasbiy identifikatsiya, ijtimoiy-emotsional kompetentlik, refleksiv faoliyat va tarixiy tafakkurni rivojlantirishning o'zaro bog'liqligiga bag'ishlangan ilmiy ishlar ham nisbatan kam uchraydi.

Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqot bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda ijtimoiy-psixologik mexanizmlarni yaxlit tizim sifatida tahlil qilishi, ularning o'zaro ta'sirini ochib berishi hamda pedagogik ta'lim amaliyotiga joriy etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishi bilan mavjud tadqiqotlardan farq qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlari tizimli va kompetentsiyaviy yondashuvlar asosida o'rganildi. Tadqiqotning nazariy asosini pedagogika, pedagogik psixologiya, tarix ta'limi metodikasi hamda kompetentsiyaviy yondashuvga oid ilmiy qarashlar tashkil etdi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

Nazariy tahlil – mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda zamonaviy tadqiqotlarni tahlil qilish;

Qiyosiy tahlil – turli ilmiy yondashuvlarni taqqoslash va umumlashtirish;

Tizimli tahlil – kasbiy kompetentlikni tashkil etuvchi ijtimoiy-psixologik omillarni o'zaro bog'liq holda o'rganish;

Kuzatish – pedagogik amaliyot jarayonida talabalarining kasbiy faoliyatini tahlil qilish;

So'rovnomaga va intervyu – bo'lajak tarix o'qituvchilarining kasbiy motivatsiyasi, refleksiv qobiliyati va ijtimoiy-emotsional kompetentligini baholash;

Statistik tahlil – olingan ma'lumotlarni umumlashtirish va tahlil qilish.

Tadqiqot ob'ekti sifatida pedagogika oliy ta'lim muassasasining «Tarix» ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar tanlandi.

Tadqiqot predmetini bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirishda ijtimoiy-psixologik mexanizmlarning o'rni va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri tashkil etdi.

Tadqiqot quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

Muammoning nazariy asoslarini o'rganish.

Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish va kontseptual modelni ishlab chiqish.

Pedagogik kuzatuv va empirik ma'lumotlarni yig'ish.

Natijalarni tahlil qilish va ilmiy xulosalarni ishlab chiqish.

Natijalar va muhokama. Tadqiqot natijalari bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligi ko'p jihatdan ijtimoiy-psixologik mexanizmlar samaradorligiga bog'liq ekanligini ko'rsatdi.

Tahlillar natijasida quyidagi asosiy mexanizmlar aniqlandi:

1. Kasbiy identifikatsiya. Pedagogik amaliyot, tarixchilar va metodistlar bilan hamkorlik, refleksiv mashg'ulotlar talabalarining o'zini kelajak pedagog sifatida anglashini kuchaytirishi kuzatildi. Kasbiy identifikatsiya yuqori darajada shakllangan talabalar darslarni tashkil etishda mustaqillik va ijodkorlikni ko'proq namoyon etdilar.

2. Ijtimoiy-emotsional kompetentlik. O'quv jarayonida emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar talabalarining muloqot madaniyati, ziddiyatli vaziyatlarni hal qilish hamda o'quvchilar bilan samarali munosabat o'rnatish ko'nikmalarini rivojlantirdi.

3. Refleksiv kompetentlik. Video-tahlil, portfolio yuritish va o'z-o'zini baholash texnologiyalaridan foydalanish talabalarining pedagogik qarorlarini tahlil qilish va takomillashtirish qobiliyatini rivojlantirdi.

4. Hamkorlikka asoslangan ta'lim. Keyslar, bahs-munozaralar, loyihaviy ishlar va jamoaviy faoliyat talabalarining kommunikativ kompetentligi hamda tarixiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qildi. Ayniqsa, tarixiy manbalarni birgalikda tahlil qilish va dalillarga asoslangan bahslar talabalarining analitik fikrlashini sezilarli darajada kuchaytirdi.

5. Fikr-mulohaza (Feedback) tizimi. Tajriba davomida muntazam fikr-mulohaza berish talabalarining kasbiy xatolarini erta aniqlash, ularni tahlil qilish va bartaraf etish imkonini berdi. Bu esa kasbiy kompetentlikning barqaror rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

6. Muhokama. Olingan natijalar xorijiy tadqiqotchilarning xulosalarini tasdiqlaydi. Xususan, kasbiy kompetentlikning rivojlanishi shaxsning ijtimoiy muhit bilan o'zaro hamkorligi, o'zini o'zi baholashi va kasbiy identifikatsiyasi bilan

chambarchas bog'liqligi aniqlandi.

Shu bilan birga, tadqiqot tarix ta'limida tarixiy tafakkur, ijtimoiy-emotsional kompetentlik va pedagogik refleksiyani birlashtiruvchi yaxlit yondashuv samaraliroq ekanligini ko'rsatdi. Taklif etilayotgan ijtimoiy-psixologik mexanizmlar modeli bo'lajak tarix o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini kompleks rivojlantirish imkonini beradi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirishda ijtimoiy-psixologik mexanizmlar hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Kasbiy identifikatsiya, ijtimoiy-emotsional kompetentlik, refleksiv fikrlash, hamkorlik muhiti va fikr-mulohaza madaniyati pedagogning kasbiy rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillar hisoblanadi.

Shu munosabat bilan pedagogika oliy ta'lim muassasalarida:

tarix ta'limiga ijtimoiy-psixologik yondashuvlarni keng joriy etish;

refleksiv mashg'ulotlar va mikrolim texnologiyalarini takomillashtirish;

tarixchilar va pedagoglar hamkorligiga asoslangan integratsiyalashgan o'quv kurslarini tashkil etish;

ijtimoiy-emotsional kompetentlikni rivojlantiruvchi maxsus treninglar o'tkazish;

kasbiy kompetentlikni baholashning zamonaviy diagnostik vositalarini ishlab chiqish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Mazkur yondashuvlar bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini yanada takomillashtirishga, ta'lim sifatini oshirishga hamda tarix ta'limi samaradorligini yuksaltirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, kelgusida ushbu yo'nalishda empirik tadqiqotlar ko'lamini kengaytirish, raqamli ta'lim muhitida ijtimoiy-psixologik mexanizmlarning samaradorligini baholash hamda ularning kasbiy kompetentlikka uzoq muddatli ta'sirini o'rganish muhim ilmiy vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Qodirov M. Analysis of Social-Psychological Competencies of Teacher's Personality / M. Qodirov // Journal of Multidisciplinary Research. – 2025. – Vol. 3, № 4. – P. 129–134.

[2] Abdullayeva Sh. H. Bo'lg'usi pedagoglarning kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik jihatlari / Sh. H. Abdullayeva, M. D. Abdulmadjidova // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2024. – T. 2, № 4. – B. 152–156. – U R L : <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/198> <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/198>.

[3] Xushvaqtov Y. Q. Professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini ijtimoiy-psixologik jihatdan tahlil qilish / Y. Q. Xushvaqtov // Tadqiqotlar.uz jahon ilmiy-metodik jurnali. – 2025. – T. 54, № 2. – B. 50–52. – URL: <https://scientific-jl.org/tad/article/view/10342> (<https://scientific-jl.org/tad/article/view/10342>).

[4] Maxammatova S. S. Psixolog talabalarni kasbiy kutishlarining ijtimoiy-psixologik jihatlari / S. S. Maxammatova // PEDAGOGS International Research Journal. – 2025. – T. 80, № 1. – B. 236–239. – URL: <https://scientific-jl.com/ped/article/view/10752> (<https://scientific-jl.com/ped/article/view/10752>).

[5] Сагдиева Ю. А. Социально-психологическая компетентность педагога-психолога как предмет научного исследования / Ю. А. Сагдиева // Личность и общество: вызовы современности : Материалы Второй Республиканской научно-практической конференции с международным участием, посвященной памяти профессора Эргаша Газиевича Газиева. – Ташкент, 2023. – С. 240–242.

[6] Raxmatova O. Yangilanayotgan O'zbekistonda tarix fani o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy va metodologik asoslari / O. Raxmatova // Maktabgacha va maktab ta'limi. – 2026. – Vol. 4, № 4. – B. 292–394.

[7] Dervenis C. A Review of Research on Teacher Competencies in Higher Education / C. Dervenis, P. Fitsilis, O. Iatrellis // Quality Assurance in Education. – 2022. – Vol. 30, № 2. – P. 199–220. – DOI: 10.1108/QAE-08-2020-0127.

[8] Temnyatkina O. V. Mechanisms of Formative Assessment in the Additional Professional Education of Teachers / O. V. Temnyatkina // Obrazovanie i Nauka. – 2023. – Vol. 25, № 5. – P. 106–134. – DOI: 10.17853/1994-5639-2023-5-106-134.